

Sygn. akt I C 623/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Justyna Szubring

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2020 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **E. S. i K. S.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) S.A. w W.**

o zapłatę i ustalenie

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 25 833,11 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16.12.2019 r. do dnia zapłaty;

II. ustala, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) z dnia 21 lipca 2008 r. jest nieważna;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 5 908,50 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Sygn. akt I C 623/19

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. w W. (dalej jako Bank lub pozwany) **powodowie** żądali:

1) zasądzenia od pozwanego solidarnie na ich rzecz kwoty 485 833,11 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty,

2) ustalenia na podstawie art. 385¹ ustawy Kodeks Cywilny, że zapisy umowy z dnia 21 lipca 2008 r., tj. § 1.1 (część A umowy), § 1.2 (część B umowy), § 1.3 (część B umowy), § 7.1 (część B umowy), § 7.6 (część B umowy), § 11.2 (część B umowy), § 11.3 (część B umowy), § 13.1 (część B umowy), § 13.7 (część B umowy), stanowią niedozwolone klauzule umowne i w związku z powyższym nie wiążą one powodów,

3) ustalenie na podstawie art. 58 ustawy Kodeks Cywilny w związku z art. 69 ustawy Praw Bankowe, że umowa z dnia 21 lipca 2008 r. jest nieważna,

ewentualnie:

4) zastąpienia niedozwolonych klauzul umownych postanowieniami dotyczącymi spłaty kredytu w złotych polskich, ustalenia kwoty kredytu w złotych polskich, według stanu na dzień zawarcia umowy, przy zastosowaniu oprocentowania ustalonego w umowie z dnia 21 lipca 2008 r., kwoty udzielonego kredytu w złotych polskich po

przeliczeniu jego wysokości z kwoty franków szwajcarskich wyrażonej w § 1.1 umowy z dnia 21 lipca 2008 r. (Część A) oraz przy rozliczeniu wpłat w wysokości 520 666,68 zł dokonanych przez powodów na poczet spłaty zobowiązania kredytowego w okresie od dnia 29 sierpnia 2008 r. do dnia 31 października 2019 r.

a nadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że w dniu 21 lipca 2008 r. zawarli z (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G., Oddział w O. umowę o kredyt mieszkaniowy, który miał pokryć spłatę kredytu zaciągniętego w (...) Banku S.A.

W dniu 25 sierpnia 2015 r. (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w wyniku połączenia ze (...) Bank (...) S.A. został wykreślony z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Zgodnie z art. 494 ustawy Kodeks spółek handlowych spółka przejmująca, tj. pozwany w tej sprawie, wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej.

Zgodnie z postanowieniami zawartej przez powodów umowy kredytu:

- a) został on udzielony w złotych, denominowany w CHF na okres od 21 lipca 2008 r. do 30 czerwca 2028 r., w kwocie stanowiącej równowartość 237 052,31 CHF,
- b) przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w CHF odbyło się według kursu kupna tej waluty zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych,
- c) zmiana kursu waluty wpływała na wypłacane w złotych kwoty transz kredytu oraz spłacane w złotych przez Kredytobiorców kwoty rat kapitałowo-odsetkowych, a ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosił Kredytobiorca,
- d) wysokość pobieranych od Kredytobiorców prowizji i opłat ustalana była na podstawie Tabeli opłat i prowizji, natomiast do przeliczenia kwot prowizji z waluty obcej na złote, stosowało się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującej w Banku w dniu zapłaty prowizji, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych,
- e) harmonogram spłat kredytu wyrażony był w walucie, w której kredyt był denominowany, spłata następowała w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosowało się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

W ocenie powodów umowa jest jednak:

- a) sprzeczna z art. 69 ustawy Prawo Bankowe, gdyż na jej podstawie nie można było w sposób dostateczny oraz zrozumiały określić kwoty kredytu, a tym samym kwoty zobowiązań stron umowy,
- b) sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszająca interesy konsumenta z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych postanowień uprawniających Bank do jednostronnego i dowolnego ustalania kursu waluty, na podstawie których miało nastąpić przeliczenie kwoty kredytu, a w związku z tym wysokości świadczeń stron,
- c) sprzeczna z art. 385¹ Kodeksu cywilnego, gdyż powodowie nie mieli najmniejszego wpływu na treść poszczególnych klauzul, które stanowiły wzorzec umowy przedstawiony im przez Bank, a nadto ustalenia co do kwot świadczeń głównych nie były jednoznaczne. (pozew k. 4-21)

Nadto w opinii powodów uiszczone przez nich raty z tytułu spłaty kredytu stanowią nienależne świadczenia, a to z uwagi na fakt, że w wyniku żądania ustalenia abuzywności klauzul umownych, a dalej idąc nieważności całego stosunku zobowiązaniowego powstałego w oparciu o Umowę o kredyt, od początku brak było podstawy prawnej spełnienia świadczeń na rzecz pozwanego.

Powodowie niniejszym pozwem dochodzą roszczenia, na które składa się kwota łączna uiszczonych przez nich należności z tytułu rat kapitałowych oraz odsetkowych w okresie od 29 maja 2009 r. do 31 października 2019 r. (k. 20).

Pozwany Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości i zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazał, że:

- zawarł z powodami długoterminową umowę kredytu hipotecznego denominowanego do waluty obcej, a konkretnie franka szwajcarskiego,
- powodom podczas negocjacji kredytowych zaoferowano w pierwszej kolejności kredyt złotówkowy, z którego dobrowolnie zrezygnowali wybierając kredyt denominowany w CHF,
- w Części Szczególnej Umowy zawarto warunki udzielenia, spłaty i zabezpieczenia spłaty kredytu, których treść wskazywała na indywidualne w tych kwestiach uzgodnienia z powodami,
- pozwany na podstawie umowy kredytu, na wnioski powodów, oddał do dyspozycji powodów kwotę 237 052,31 CHF,
- powodowie dobrowolnie oświadczyli, że zostali zapoznani z kwestią ryzyka kursowego oraz są świadomi jego konsekwencji,
- powodowie przez prawie 11 lat nie kwestionowali ważności umowy kredytu, ani jej poszczególnych postanowień i wykonywali ją bez zastrzeżeń,
- konstrukcja tej umowy kredytu była typowa dla umów kredytu denominowanego do waluty obcej,
- w przypadku kredytu denominowanego, do waloryzacji świadczenia nie doszło, gdyż zobowiązanie Kredytobiorców wyrażone było w CHF, nie w złotych,
- kursy walut stosowane w Banku ustalone były w oparciu o kryterium rynkowe, co wyklucza możliwość, aby Bank mógł arbitralnie i jednostronnie decydować o wysokości zobowiązań stron umowy w sposób sprzeczny z naturą stosunku zobowiązaniowego oraz zasadami współżycia społecznego,
- wolą obu stron było zawarcie umowy kredytu denominowanego w CHF, ze względu na jego atrakcyjność dla powodów, a zmienność kursu walut należy do istoty tego rodzaju zobowiązania,
- świadczenie powodów znajduje usprawiedliwienie w łączącej strony umowie kredytu i wyklucza to tym samym możliwość kwalifikowania go jako świadczenia nienależnego.

(odpowiedź na pozew k. 64-92)

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron, wspartych dokumentami (w szczególności umową kredytową k. 22-24, częścią ogólną umowy k. 25-33, wnioskiem kredytowym powodów k. 99-100, oświadczeniem o akceptacji ryzyka k. 104-105, wnioskiem o wypłatę transzy k. 106-107, instrukcją udzielania kredytu k. 109, ogólne warunki udzielania kredytu k. 111-116) za bezspornie wykazane uznać należało, że:

1. Powodowie, jako konsumenci, w dniu 12 czerwca 2008 r. wystąpili do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu w kwocie 460 000 zł, w walucie CHF, przeznaczonego na spłatę kredytu mieszkaniowego w innym banku oraz na inny dowolny cel (wniosek k. 90-100).
2. Powodowie w dniu składania wniosku o udzielenie kredytu podpisali oświadczenie o akceptacji ryzyka kursowego wynikającego ze zmiany kursu waluty i tym samym możliwej zmianie wysokości kwoty kredytu w dniu jego uruchomienia, zobowiązali się także do dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu w sytuacji zwiększenia się jego wysokości przez zmiany kursowe, a nadto odrzucili ofertę kredytu w złotych (oświadczenie k. 104).

3. Powodowie podpisali także oświadczenie o akceptacji ryzyka wynikającego ze stosowania przy spłacie kredytu zmiennej stopy procentowej, której wzrost mógł spowodować wzrost raty kapitałowo-odsetkowej kredytu (oświadczenie k. 105).

4. O powyższym ryzyku związanym z zaciągnięciem kredytu walutowego, a także o możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych Kredytobiorcy mieli być informowani na podstawie instrukcji udzielania kredytu mieszkaniowego obowiązującej w Banku od 30 maja 2008 r. (k. 109-110).

5. W dniu 21 lipca 2008 r. strony zawarły umowę o kredyt mieszkaniowy (...) hipoteczny nr (...) (...) (...), w którym Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt denominowany **udzielony w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 237 052,31 CHF**, przeznaczony na spłatę innego kredytu zaciągniętego w innym banku na cele mieszkaniowe oraz na inny dowolny cel (§ 1.1 i § 1.2 Części Szczególnej Umowy A – dalej (...), § 1.1 i 2 Części Ogólnej Umowy (...) – dalej (...)).

6. Zgodnie z § 1.6 (...) wkład własny powodów miał wynosić 119 041,48 CHF.

7. Według § 2.2 (...) łączna kwota prowizji i opłat związanych z zawarciem przedmiotowej umowy wynosiła 0 zł (0 % kwoty udzielonego kredytu).

8. Pozostałe koszty udzielenia kredytu, a dokładniej koszty ustanowienia hipoteki opiewać miały na kwotę 11 194,00 zł (§ 2.3 (...)).

9. W § 3.1 (...) zawarto ustalenia odnośnie zabezpieczenia spłaty kredytu, a konkretniej ustanowienia hipoteki kaucyjnej do kwoty 690 000,00 zł na nieruchomości gruntowej powodów.

10. Uruchomienie kredytu i wypłata pierwszej transzy, przeznaczonej na spłatę kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w innym banku, miała nastąpić m.in. po:

a) dostarczeniu wszelkich dokumentów potwierdzających dokonanie wpisu hipoteki,

b) przedłożeniu operatu szacunkowego odnośnie wartości nieruchomości, na której ustanowiono hipotekę,

c) dostarczenia oświadczenia o ubezpieczeniu,

d) złożeniu wniosku o wypłatę środków (§ 4.5 (...)).

11. Wypłata drugiej transzy, przeznaczonej na cel dowolny, miała nastąpić po:

a) złożeniu wniosku o wypłatę środków,

b) dostarczeniu potwierdzenia o wykreśleniu hipoteki ustanowionej na rzecz banku, który udzielił kredytu spłacanego z kredytu objętego umową,

c) przedłożeniu umowy cesji na pozwany Bank praw z polisy ubezpieczeniowej nieruchomości, do kwoty minimum 691 000,00 zł,

d) przedłożeniu pisemnego oświadczenia z o dokonaniu spłaty całej wierzytelności z wcześniejszego kredytu wraz ze zgodą na zwolnienie z zabezpieczeń (§ 4.6 (...)).

12. Powodowie w dniu 21 lipca 2008 r. wystąpili z wnioskiem o wypłatę pierwszej transzy kredytu w wysokości 306 000,00 zł, a z dniem 28 lipca 2008 r. z wnioskiem o wypłatę drugiej transzy w kwocie 154 00,00 zł (wniosek I k. 106, wniosek II k. 107).

13. Zgodnie z § 1.2 (...) kwota kredytu w złotych miała zostać określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie CHF, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych i w takiej kwocie miała być wypłacona; w przypadku wypłaty w transzach do ustalenia kwoty do wypłaty stosować miano kurs kupna z Tabeli z dnia uruchomienia danej transzy (§ 11.2 i 3 (...)).

14. Pojęcie „**Tabela kursów**” zostało wyjaśnione w części nr 3 Regulaminu udzielania przez Bank kredytu mieszkaniowego, czyli w Ogólnych warunkach udzielania przez Bank kredytu mieszkaniowego, a dokładniej w (...) w pkt 18 i 19. Według tej definicji „Tabela kursów” to aktualna tabela kursów walutowych Banku obowiązująca w momencie dokonywania przeliczeń kursowych, jest udostępniana Klientom na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku oraz publikowana na stronie internetowej Banku, a na życzenie Klienta informacje w niej zawarte, udzielane są również telefonicznie ((...) k. 112-113)

15. Powodowie z tytułu zawartej umowy otrzymali środki w wysokości:

- 158 598,53 CHF tj. **306 000,00 zł** wypłacone w dniu 28 lipca 2008 r. według kursu ustalonego przez Bank tj. 1,9294 zł,

- 73 978,00 CHF tj. **154 000,00 zł** wypłacone w dniu 18 września 2008 r. według kursu ustalonego przez Bank tj. 2,0817 zł (zaświadczenie k. 34, wnioski o wypłatę k. 106-107).

16. Powodowie do dyspozycji od Banku otrzymali łącznie **460 000,00 zł** (odpowiedź na pozew pkt IX k. 66 na odwrocie).

17. Oprocentowanie kredytu ustalane miało być według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej, powiększonej o marżę Banku (§ 2.1 (...)).

18. Zmienna stopa bazowa odpowiadała obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków lub każdym dniem zmiany, stawce (...)

i obowiązywała do przedostatniego dnia włącznie każdego kolejnego 3-miesięcznego okresu obrachunkowego, czyli trzech kolejnych miesięcy rozpoczynając od dnia uruchomienia kredytu (§ 2.2 - 4 (...)).

19. Zgodnie z § 3.1 (...) i § 1.9 (...) marża Banku miała pozostawać niezmienna przez cały okres kredytowania i w przypadku tej umowy wynosiła 1,98 % p.a.

20. Rzeczywista roczna stopa procentowa wynosiła na dzień podpisania przedmiotowej umowy kredytu 4,80 % p.a. (§ 1.11 (...)).

21. Według § 5 (...) spłata kredytu miała nastąpić do dnia 30 czerwca 2028 r., poczynając od dnia 30 sierpnia 2008 r., w 240 równych ratach miesięcznych.

22. Spłata kredytu powinna nastąpić w terminach i kwotach określonych w doręczanym harmonogramie spłat, zmienianym każdorazowo w przypadku zmiany oprocentowania kredytu (§ 13.1 i 2 (...)).

23. Harmonogram spłat kredytu wyrażony miał być w walucie, w której kredyt miał być denominowany, czyli CHF, a spłata miała następować w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie CHF (§ 13.7.1 i 2 (...) k. 29).

24. Zgodnie z § 13.7.3 (...) do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

25. Zgodnie z § 3.1 i 2, zawartym w rozdziale III Ogólnych warunków udzielania przez Bank kredytu mieszkaniowego, spłata kredytu w tym przypadku miała następować przez wpłatę środków przez Kredytobiorcę bezpośrednio na rachunek obsługi kredytu, z którego Bank w dniu wpływu tych środków miał je pobierać (k. 114).

26. Na dzień 26 sierpnia 2019 r. według wyliczeń pozwanego powodowi do spłaty pozostała kwota 109 912,96 CHF, co stanowi równowartość **438 288,92 zł** wg kursu średniego NBP dla waluty CHF obowiązującego w tym dniu, wynoszącego 3,9876 zł (zaświadczenie k. 41).

27. Na dzień 30 września 2019 r. powodowie wpłacili na poczet spłaty kredytu kwotę 447 447,83 zł tytułem wymagalnego kapitału oraz 73 218,92 zł tytułem wymagalnych odsetek i 195,42 zł odsetek karnych, co łącznie daje kwotę 512 541 54 zł (zaświadczenie k. 41, potwierdzenia przelewów k. 49-51).

Sąd zważył, co następuje:

1. Przedmiotem trzech pierwszych roszczeń powodów zgłoszonych jako główne były:

- zwrot części kwoty, jaką wpłacili dotychczas w wykonaniu umowy kredytowej z pozwanym w okresie od 29.05.2009 r. do 31.10.2019 r. w kwocie 485 833,11 zł,

- ustalenie, że niektóre z zapisów umowy kredytowej są niedozwolone i nie wiążą powodów,

- ustalenie nieważności umowy kredytowej

z uwagi na zawarcie w umowie postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.).

2. Jako roszczenie ewentualne powodowie sformułowali żądanie - jak się wydaje - ustalenia treści stosunku prawnego, jaki łączylby ich z pozwanym wskutek wyeliminowania z umowy kredytowej postanowień niedozwolonych i ustalenia kwoty kredytu, jaki otrzymali w dniu zawarcia umowy po takiej eliminacji. Według powodów, po takiej eliminacji umowa stałaby się umową o kredyt udzielony w walucie polskiej i oprocentowany według zmiennej stopy składającej się ze stałej marży i zmiennej stawki referencyjnej (...).

3. W pierwszej kolejności należało zatem rozważyć zasadność żądań zgłoszonych jako główne; dopiero ich oddalenie aktualizowałoby konieczność analizy żądania ewentualnego.

4. Zaznaczyć trzeba, że powodowie domagali się jednocześnie ustalenia, że część postanowień umowy jest niedozwolona i niewiążąca, ustalenia, że umowa jest nieważna i jednocześnie zwrotu tego, co świadczyli w pewnym okresie tej umowy, wywodząc je z twierdzenia o nieważności umowy, która to nieważność miała wynikać z zamieszczenia w niej postanowień niedozwolonych dotyczących przeliczeń walutowych.

5. Zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

6. W niniejszej sprawie powodowie zażądali jednocześnie zwrotu pieniędzy, które zostały pobrane przez pozwanego w wykonaniu nieważnej ich zdaniem umowy i stwierdzenia nieważności całej umowy, a nadto stwierdzenia bezskuteczności niektórych jej zapisów. W ocenie Sądu samo uwzględnienie powództwa o zwrot pobranych pieniędzy nie wyczerpuje ich interesu prawnego w odniesieniu do stwierdzenia nieważności objętej pozwem umowy. Interes prawny powodów w wytoczeniu powództwa o ustalenie jej nieważności polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego w przypadku wyeliminowania niektórych postanowień regulujących jego treść z uwagi na ich niedozwolony

charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle umowy kredytu nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Takie możliwości daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów.

7. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

8. Zasadniczo postanowienia umowy spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej jako pr. bank.) i pozwalają na uznanie, że strony miały zamiar zawrzeć umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (franki szwajcarskie), cel, na jaki został udzielony (spłata innego kredytu), zasady i termin jego spłaty (240 miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marża i zmiennej stopy bazowej LIBOR 3M) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia.

9. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej.

10. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c. w jego brzmieniu z daty zawierania umowy stron (21.07.2008 r.), zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.).

11. Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

12. Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy stron przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej.

13. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

14. Umowa pozostawała i pozostaje również w zgodzie z przepisem art. 358¹ k.c., który w § 2 wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądz polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

15. Jak wynika z wniosku kredytowego powodowie wnosili o udzielenie im kredytu w kwocie 460 000 zł, ale określonego w walucie szwajcarskiej.

16. W umowie jasno określono, że Bank ma postawić do dyspozycji powodów kwotę wyrażoną w walucie szwajcarskiej po jej przeliczeniu na walutę polską, zaś powodowie mieli w terminach poszczególnych rat zwracać kredyt wyłącznie w walucie polskiej w kwocie stanowiącej równowartość raty wyrażonej w walucie szwajcarskiej.

17. Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (CHF), jednak walutą jego wykonania przez obie strony miała być waluta polska (PLN).

18. Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość dokładnie określonej kwoty wyrażonej w CHF, zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w CHF według wartości takiej raty na dzień spłaty.

19. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i jako taka stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r.

20. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

21. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej.

22. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń.

23. Oświadczenia podpisane przez powodów w powiązaniu z zeznaniami świadka pozwalają również na przyjęcie, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku kursowym i możliwości jego wpływu na wysokość zobowiązań stron (por. k. 100 i 104, zezn. śwđ. za adn. k. 205-206).

24. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach, wcześniej zaś wspominał o konieczności wskazania w umowie waluty kredytu) lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

25. Wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga jednak oceny również w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

26. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a

„konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

27. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym sprawę uznaje za stosowne odstąpić od wyrażanego w innych sprawach o częściowo podobnych stanach faktycznych, a wynikającego z wcześniejszego orzecznictwa sądowego, stanowiska, że postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej nie dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (por. m.in. wyrok SN z 22.01.2016 r., I CSK 1049/14 i przywołane w jego uzasadnieniu argumenty, wyrok z 1.03.2017 r., IV CSK 285/16, uzasadnienie wyroku SN z dnia 14.07.2017 r., II CSK 803/16, podobnie uzasadnienia wyroków Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w sprawach I ACa 606/17 i I ACa 778/17).

28. Powyższe oznacza, że postanowienia takie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

29. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

30. W ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Z żadnego bowiem dostępnego dowodu nie wynika, aby zaciągnięcie kredytu miało związek z jakąkolwiek działalnością gospodarczą.

31. W konsekwencji należy przejść do oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy.

32. W tym aspekcie wskazać trzeba, że postanowienia te zostały zawarte w dwóch różnych częściach umowy – A zwanej Częścią Szczególną Umowy i B nazwanej(...) do czego dołączono jeszcze ogólne warunki udzielania kredytu (k. 111-116), stanowiące część nr 3 Regulaminu udzielania kredytu (którego nie przedstawiono) – a dotyczyły przede wszystkim określenia kwoty do wypłaty w PLN po jej przeliczeniu z CHF (§ 1.2 (...) i § 11.2 i 3 (...)), obliczenia prowizji (§ 7.3), sposobu spłaty (§ 13.7. 2 i 3), a nadto sposobu przeliczeń według różnych kursów w przypadku przekształcania kredytu z „opcji denominowanej” w „opcję złotową” (§ 6 ogólnych warunków – k. 114).

33. Takie rozmieszczenie postanowień dotyczących ustalenia wysokości kredytu w CHF, sposobu obliczenia kwoty do wypłaty w PLN, zaliczania spłat w PLN na poczet zadłużenia w CHF i ewentualnej zmiany waluty zobowiązania niewątpliwie utrudnia analizę ich całokształtu.

34. Ich istota sprowadza się natomiast do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty.

35. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku aktualna w chwili dokonywania przeliczeń, a udostępniana w placówkach, telefonicznie i na stronie internetowej Banku.

36. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty.

37. Zeznania świadka i samych stron potwierdzają, że umowa stron w zakresie wykraczającym poza wybory dotyczące kwoty kredytu, waluty kredytu, okresu kredytowania, wysokości prowizji i marży, została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Oznacza to, że pozostałe postanowienia nie były uzgodnione indywidualnie z

powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Zważywszy na układ postanowień umowy i ogólnych warunków udzielania kredytu, jak również na treść i układ wniosku kredytowego oraz wskazane zeznania, można nadto przyjąć, że powodom nie wyjaśniano szczegółowo każdego postanowienia, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego.

38. Podpisy na oświadczeniu towarzyszącym składaniu wniosku kredytowego świadczą, że powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursu i zadeklarowali zgodę na poniesienie tego ryzyka, odrzucając ofertę kredytu w walucie polskiej, która takiego ryzyka nie niosła (k. 104). Czym innym jest jednak zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym zgoda na swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron. Z zeznań świadka R. K. i powodów w sposób oczywisty wynika zaś – co wskazano wyżej – że powodów nie poinformowano, w jaki sposób Bank będzie ustalał kursy wymiany w toku wykonywania umowy.

39. W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, stanowiącej narzędzie obliczeń służące do określenia wysokości zobowiązań stron, nie zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

40. W dalszym kroku należało rozważyć, czy postanowienia te – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

41. Jak już wskazywano, rozmieszczenie kwestionowanych postanowień utrudnia ich całościową analizę. Dodać należy, że postanowienia odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

42. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania.

43. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł być on doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu.

44. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

45. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał Bank. W sposób dowolny zatem mógł kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania powodów w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

46. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne

z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

47. Nie ma znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał.

48. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

49. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

50. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego na okoliczność rynkowości kursów – z odpowiedzi na pozew).

51. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów.

52. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w CHF oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

53. Nie ma możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

54. Należy wyraźnie podkreślić, że sąd w składzie rozpoznającym sprawę odstępuje w tym zakresie od poglądów wyrażonych we wcześniejszych orzeczeniach wydanych w sprawach dotyczących kredytów indeksowanych lub denominowanych w walucie obcej. Zmiana ta wynika natomiast wprost z faktu związania wszystkich sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18.

55. TSUE podtrzymał mianowicie pogląd, że:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia

skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

56. Przenosząc zatem powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalały na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski.

57. Nie ma przy tym możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy wprawdzie następnie, ale ze skutkiem już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości kwoty, jaką Bank powinien postawić do dyspozycji powodów w PLN, wykonując umowę kredytu.

58. W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z pierwotnym zamiarem, tj. jako umowy kredytu bankowego.

59. Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

60. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji powodów równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić powodowie, która miałaby być równowartością rat określonych w CHF. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia –

np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank.

61. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.).

62. Powodowie bez wątplenia domagali się stwierdzenia nieważności umowy świadomi potencjalnych skutków związanych z rozliczeniami na jej tle, co potwierdzili na rozprawie przed sądem (por. k. 206v).

63. Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

64. W konsekwencji, strony, które zawarły nieważną umowę, powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia. Skoro bowiem podstawa tych świadczeń, jaką była umowa, wskutek ustalenia abuzywności jej postanowień, została uznana za nieważną i sprzeczną z prawem, świadczenia te są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

65. Zastrzec przy tym trzeba, że ponieważ nieważność umowy jest skutkiem powołania się przez powodów na niedozwolony charakter niektórych jej postanowień, z czego mogli, lecz nie musieli skorzystać, w ocenie Sądu obowiązek zwrotu świadczeń stał się aktualny dopiero z chwilą skutecznego powiadomienia pozwanego Banku, że powodowie kwestionują te postanowienia i wywodzą z tego skutek w postaci nieważności umowy. Z tą bowiem datą pozwany Bank mógł najwcześniej dowiedzieć się o woli kredytobiorców, jako konsumentów.

66. Zgodnie z art. 410 k.c. w przypadku świadczeń nienależnych zastosowanie znajdują przepisy art. 405 i nast. k.c., które przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby.

67. Oznacza to, że o ile pozwany w wyniku dokonywania potrąceń z rachunku powodów uzyskał kwotę większą niż faktycznie im wypłacił na podstawie dyspozycji uruchomienia środków z kredytu, winien zwrócić nadwyżkę. Jeżeli natomiast suma wpłat dokonanych przez kredytobiorców jest niższa niż wypłacona im przez Bank w wykonaniu umowy, to kredytobiorcy byłoby zobowiązani zwrócić mu różnicę.

68. W wyniku wypłaty kredytu w wykonaniu nieważnej umowy po stronie kredytobiorców powstaje bowiem określona korzyść majątkowa, polegająca na zwiększeniu aktywów lub zmniejszeniu pasywów, do której dochodzi kosztem Banku. Korzyść ta jest stopniowo niwelowana przez kolejne wpłaty dokonywane przez kredytobiorcę na poczet nieważnej umowy, a w chwili, w której suma tych wpłat przekracza kwotę wypłaconą przez Bank, to po jego stronie dochodzi do powstania korzyści kosztem kredytobiorcy.

69. W sytuacji, w której świadczenia obu stron są jednorodne i ograniczają się do pieniądza, nie dochodzi również do sytuacji, w której świadczenie jednej ze stron podlegałoby zwrotowi w całości, bez potrzeby badania stanu wzajemnego „wzbogacenia”, czy też „zubożenia”. Po pierwsze, ponieważ obowiązek zwrotu świadczeń jest skutkiem nieważności umowy, nie ma podstaw do stosowania przepisów art. 494-495 k.c., a jedynie do zastosowania art. 496 k.c. (z racji odesłania art. 497 k.c.). Po drugie, nie ma racji oczekiwanie na zarzut Banku, że obowiązek zwrotu tego, co otrzymał w ramach dotychczasowej spłaty prowadziłyby do wzbogacenia kredytobiorców o środki wypłacone w ramach umowy, gdyż – abstrahując, że narażałoby to ich na kolejny proces – to wszakże art. 410 k.c. jednoznacznie nakazuje do świadczeń nienależnych stosować „przepisy poprzedzające”, tj. art. 405-409 k.c., z których z kolei jednoznacznie wynika, że obowiązek zwrotu (nienależnego świadczenia) ogranicza się do wartości wzbogacenia (art. 405). Stąd Sąd nie podziela stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11.12.2019 r. w sprawie V CSK 382/18 w tym zakresie, zwłaszcza, że przywołane w nim wcześniejsze orzeczenia dotyczące tego zagadnienia zapadały w odmiennych i nieprzystających do sprawy niniejszej stanach faktycznych, zwłaszcza w sytuacjach, gdy świadczenia wzajemnie uzyskiwane nie były jednorodnymi (por. np. wyrok SN z 15.05.2014 r., II CSK 517/13). Jednak nawet z tych orzeczeń płynie wniosek, że w przypadku świadczenia nienależnego należy badać, czy doszło do wzbogacenia odbiorcy świadczenia bądź czy majątek świadczącego uległ zmniejszeniu (por. uzasadnienie wyroku z dnia 9.08.2012

r. w sprawie V CSK 372/11). To zaś oznacza, że miarą zwrotu tego, co kredytobiorcy świadczyli w wykonaniu nieważnej umowy zawsze będzie co najmniej ich zubożenie, a zatem wyłącznie nadwyżka ponad uzyskaną kwotę kredytu.

70. W niniejszej sprawie powodowie uzyskali od pozwanego kwotę 460 000 zł, a domagali się zwrotu wyłącznie kwoty, którą wpłacili na jego rzecz w okresie od 29.05.2009 r. do 31.10.2019 r., a która – według bezspornych w tym zakresie twierdzeń – wyniosła łącznie 485 833,11 zł.

71. Porównanie tych kwot prowadzi do wniosku, że na dzień 31.10.2019 r., do którego nawiązuje pozew, po stronie Banku doszło już do osiągnięcia korzyści kosztem powodów o kwotę **25 833,11 zł** stanowiącej nadpłatę ponad kwotę uzyskanego kredytu. W takim też zakresie żądanie zapłaty mogło zostać uwzględnione.

72. Już w korespondencji przedsądowej z maja 2019 r. powodowie składali pozwanemu reklamację w zakresie zamieszczenia w umowie postanowień niedozwolonych, nie żądając jednak zwrotu żadnej konkretnej kwoty (reklamacja k. 42-43). Żądanie zapłaty zostało sformułowane w pozwie, zatem po jego doręczeniu, do dnia złożenia wymaganej odpowiedzi – co nastąpiło w dniu 16.12.2019 r. (k. 64), pozwany mógł zorientować się co do zasadności ich roszczenia i je spełnić. Skoro tego nie uczynił, od tej daty znalazł się w opóźnieniu, które zgodnie z art. 481 § 1 i 2 k.c. upoważniało powodów do żądania odsetek ustawowych z tego tytułu.

73. W tym stanie rzeczy na podstawie powołanych przepisów na rzecz powodów należało zasądzić kwotę 25 833,11 zł wraz z odsetkami od dnia 16.12.2019 r. (pkt I sentencji wyroku), a nadto w celu wyeliminowania wszelkich wątpliwości co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje, należało ustalić nieważność tej umowy (pkt II sentencji). Niewystarczające w tym zakresie byłoby ograniczenie się uwzględnienia żądania zapłaty, gdyż treść wyroku nie przesądzałaby tej kwestii w sposób wystarczająco jednoznaczny, a interes prawny powodów wyraża się w jednoznacznym ustaleniu, że umowa nie wiąże, gdyż niweczy to również inne skutki umowy (np. w zakresie ustanowionych zabezpieczeń).

74. Uwzględnienie powództwa o ustalenie nieważności, jako dalej idące pozbawiało powodów interesu prawnego w żądaniu ustalenia niewiążącego charakteru niektórych jej postanowień, co przesądzało o konieczności oddalenia powództwa w tym zakresie (pkt III sentencji wyroku).

75. Uwzględnienie roszczeń głównych czyni nadto bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne.

76. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić powodom poniesione przez nie i celowe koszty dochodzenia ich praw. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

77. Według przedłożonego spisu kosztów, po stronie powodów obejmowały one:

- a) uiszczoną opłatę od pozwu (1000 zł),
- b) opłatę za pełnomocnictwo (17 zł),
- c) wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10 800 zł).

78. Po stronie pozwanego koszty te obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10 800 zł).

79. Zważywszy, że w całości uwzględniono żądanie stwierdzenia nieważności umowy, ale roszczenie o zapłatę zostało uznane tylko w ok. 5%, w ocenie Sądu na podstawie art. 102 k.p.c. należało pozwanego obciążyć częścią kosztów procesu poniesionych przez powodów odpowiadającą ich połowie, tj. 5 908,50 zł (pkt IV sentencji wyroku)